

LIBRIS

Eugen STĂNESCU

We know
books

Alexandru CRISTIAN

Iulia STĂNESCU

ROMÂNIA MARE

Un ideal împlinit

CUPRINS

ARGUMENT	7
-----------------------	----------

Prefață.....	9
---------------------	----------

**Partea I
ALEGERI**

Societatea românească în perioada interbelică.....	13
Alegeri parlamentare	29
Vot universal, urne, (in)stabilitate	29
Noiembrie 1919 Triumful Partidului Țărănesc.....	30
Mai-iunie 1920 Reculul liberalilor și conservatorilor	34
Martie 1922 Revirement liberal.....	36
Decembrie 1928 Țărăniștii la putere	43
Arbitraj regal în viața politică	46
Iulie 1932 Național-țărăniștii gestionând criza	49
Abilități carliste și regrupări politice	53
Accederea noilor forțe la putere	55
Sinteza confruntărilor și scrutinurilor electorale 1919.....	63

**Partea a II-a
LEGIURI MINISTERE ȘI GUVERNE**

Cronologie.....	71
Legiuri reprezentative.....	106
Evenimente în documentele și presa vremii	130
Politica de apărare a țării din perioada interbelică	154
Legi referitoare la problematica armatei și apărării țării.....	158
De la regulamentul organic la Constituția României moderne	160
Prim-miniștrii României Mari.....	185
ALEXANDRU AVERESCU (1859-1938).....	188
ALEXANDRU MARGHILOMAN (1854-1925).....	190
CONSTANTIN COANDĂ (1857-1932).....	192
ION I. C. BRĂȚIANU (1846-1927)	194
ARTHUR VĂITOIANU (1864-1956).....	196
ALEXANDRU VAIDA-VOEVOD (1872-1950).....	197
TAKE IONESCU (1858-1922).....	199
BARBU ȘTIRBEI (1872-1946).....	201
IULIU MANIU (1873-1953).....	202

GHEORGHE G. MIRONESCU (1874-1949)	205
NICOLAE IORGA (1871-1940)	207
I. G. DUCA (1879-1933)	209
CONSTANTIN ANGELESCU (1869-1948)	210
GHEORGHE TĂTĂRĂSCU (1886-1957)	212
OCTAVIAN GOGA (1881-1938)	213
MIRON CRISTEA (1868-1939)	215
ARMAND CĂLINESCU (1893-1939)	217
GHEORGHE ARGEȘEANU (1883-1940)	219
CONSTANTIN ARGETOIANU (1871-1952)	220
ION GIGURTU (1886-1959)	222
ANEXE	227
BIBLIOGRAFIE	303

Partea I

ALEGERI**Societatea românească în perioada interbelică**

Marea Unire de la 1918 nu a fost un eveniment neașteptat, ci a constituit rezultatul natural al unui proces organic și unitar sprijinit pe logica internă a desfășurării istoriei românilor. Desăvârșirea Unirii într-un stat național unitar, realizată în anul 1918, prin hotărârile istorice adoptate, în mod democratic, de adunările legitime ale românilor la Chișinău, Cernăuți și Alba Iulia, a primit recunoașterea internațională prin sistemul de tratate de la Versailles.

România reîntregită, adunându-și energiile în vatra sa istorică, a devenit un factor activ în Europa dintre cele două războaie mondiale, fiind preocupată atât de dezvoltarea economică internă cât și de integrarea în noile structuri continentale de securitate și de cooperare economică. În perioada interbelică, România Mare a obținut rezultate notabile, ca urmare a unui efort general al societății, desfășurat într-un larg cadru teritorial și național, care a favorizat modernizarea și dezvoltarea, cunoscând, succesiv, următoarele faze: refacerea economică postbelică, avântul economic din intervalul 1924-1928, Marea Criză din anii 1929-1933, faza de redresare și noul avânt economic din perioada 1934-1939, întregul proces de evoluție fiind brutal întrerupt de catastrofa națională din anul 1940.

Reunirea provinciilor istorice românești într-un unic stat independent și suveran, a produs mutații notabile în viața politică, economică și socială a țării. Cu o suprafață de 294.244 km² - puțin mai mică decât a Italiei și Marii Britanii - și cu o populație de 16.267.177 locuitori în anul 1919, România se situa, în noile sale granițe, printre țările mijlocii ale Europei.

IBRS
Procesul de refacere a potențialului productiv al economiei naționale a fost deosebit de dificil, în condițiile în care pagubele provocate de ocupanți și de luptele purtate pe teritoriul țării s-au ridicat la peste 72 miliarde lei aur, după cum au fost estimate la Conferința de Pace de la Paris, din anul 1919. La aceste mari pagube s-au adăugat sechestrarea tezaurului național, de către ruși, și achitarea datoriilor către aliați, în valoare de circa 2 miliarde lei aur.

Refacerea economică s-a încheiat, în linii mari, în anul 1924, ceea ce a permis ca, în intervalul 1924-1928, să aibă loc dezvoltare susținută a capacităților de producție, îndeosebi pe baza efortului propriu, ilustrată prin creșterea de 2,3 ori a producției industriale în anul 1929, comparativ cu nivelul atins înainte de război (1913). În această etapă, s-a realizat integrarea tuturor regiunilor țării în sistemul economic național unitar, prin efectul unor măsuri economice de unificare, între care unificarea monetară și trecerea în patrimoniul statului a tuturor căilor ferate au fost printre primele adoptate. Unificarea monetară a fost determinată de cantitatea mare de monedă străină, mai ales coroane, intrată clandestin în țară. Retragerea rublelor, a coroanelor, a „leului” emis în perioada ocupației germane, s-a realizat în august 1921, iar preschimbarea în lei s-a făcut în toamna aceluiași an. Ministru de Finanțe din iunie 1920 și până în decembrie 1921, Nicolae Titulescu a acționat cu deosebită competență pentru unificarea fiscală. În acel moment, în România reîntregită coexistau patru sisteme financiare și patru proceduri de stabilire a sarcinilor fiscale ce reveneau contribuabililor. S-a stabilit un nivel mediu al impozitelor, rezultat din mărirea celor din Vechiul Regat și reducerea impozitelor din provinciile unite cu țara-mamă, provincii în care taxele erau foarte ridicate. Ca urmare a măsurilor luate, balanța comercială s-a echilibrat treptat, iar funcțiile financiare ale statului s-au consolidat, creându-se condițiile propice întocmirii, în anul 1921, a primului buget al României întregite.²

Alte măsuri luate de statul român, cu efecte pozitive pentru activitatea economică, au fost: reluarea și amplificarea relațiilor economice externe, înființarea de noi camere de comerț la New York, Viena, Paris etc., reglementarea traficului pe Dunăre, reșezarea tarifelor vamale, în vederea

---

² Costin C. Kirițescu, *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, vol. II, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, p. 277 și urm.

protejării producției interne, încurajarea pătrunderii de capital și tehnologii moderne, mai ales pentru sprijinirea activității în industria petrolieră - domeniu în care România deținea, încă de la jumătatea secolului trecut, o serie de priorități mondiale. Toate acestea, au dinamizat întreaga viață economică, determinând însănătoșirea circulației monetare și înregistrarea unor însemnate excedente bugetare încă din anul 1923, când acestea se ridicau la 4.128.751.168 lei.³ Amplitudinea proceselor de revigorare a întregii vieți economico-sociale și de consolidare a acesteia până la criza mondială din perioada 1929-1933, dar și de relansare a ei după criza mondială, este sugestiv ilustrată de mutațiile înregistrate în structura populației, pe medii de rezidență și ocupațională, ceea ce explică, în parte, specificitatea resurselor naturale și a evoluției noastre istorice în această zonă frământată a Europei. La jumătatea perioadei analizate (în anul 1930), 78,9% din populația țării trăia la sate, în timp ce, în mediul urban, locuia 20,1% din populație. Structura ocupațională înregistra următoarele valori: 79,8% dintre locuitori lucrau în agricultură, 9,4% în industrie, 4,2% desfășurau alte activități în mediul rural, 2,8% în comerț, în transporturi și comunicații, iar 4,8% erau funcționari publici.⁴

Una dintre deciziile fundamentale ale clasei politice românești, care a influențat semnificativ situația economică a țării, a fost reforma agrară din 1921, cea mai mare din Europa interbelică, în urma căreia s-a produs o masivă translație de proprietate funciară de la marii moșieri către țărănime. Din cele 9.242.930 de hectare, cât reprezenta suprafața moșiilor de peste 100 de hectare, în anul 1919, au fost expropriate prin răscumpărare 6.313.480 de hectare, adică peste 66%. Este semnificativ faptul că, înainte de reformă, 1.075.308 țărani dețineau 46,7%, în timp ce un număr de numai 1.171 de mari moșieri aveau în stăpânire 42,5% din suprafața arabilă a țării.⁵

Agricultura a rămas ramura preponderentă a economiei naționale, semnele relansării devenind evidente în anii 1922-1924. România și-a recâștigat renumele de cel mai important exportator de cereale dintre

³ Ion Agrigoroaiei, *România interbelică*, vol. I, Editura Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 2001, p. 212 și urm.

⁴ Ion Agrigoroaiei, Gavriil Preda, Gheorghe Calcan, *România interbelică. Economie. Administrație. Apărare*, Editura Universității Petrol-Gaze, Ploiești, 2008, p. 49.

⁵ Ion Agrigoroaiei, *op. cit.*, vol. I, Iași, 2001, p. 93 și urm.

statele agricole danubiene, ajungând, în anul 1925, pe locul **patru pe piața mondială** a grâului, cu o pondere de peste 9%, iar în 1928 pe **primul loc** din Europa la exportul de orz și al treilea din lume, după SUA și **Canada**. Aceste performanțe au fost obținute în condiții tehnologice precare, **într-o ramură economică puternic marcată de jaful sistematic făcut de autoritățile germane de ocupație**, în timpul Primului Război Mondial. Cu toate greutățile existente, dezvoltarea agriculturii în primul deceniu **postbelic** a fost constantă, atât în plan cantitativ, cât și în plan valoric, **având rolul principal în formarea venitului național**. În anul 1928, **venitul național** a fost de 292.568 milioane lei, 165.989 milioane lei din **această sumă reprezentând contribuția agriculturii și silviculturii**.⁶

Criza economică din 1929-1933 a întrerupt evoluțiile **pozitive** din agricultura românească, afectând puternic domeniul prețurilor, **fără, însă, să influențeze hotărâtor suprafața cultivată și producția**. **Suprafața cultivată s-a menținut permanent la peste 12 milioane hectare (circa 11 milioane hectare cultivate cu cereale, peste 400.000 hectare cu plante alimentare și între 315.000 și 400.000 de hectare cultivate cu plante industriale)**, iar criza nu a influențat numărul de animale.⁷ Situația financiară a țărănimii s-a înrăutățit considerabil în anii crizei, datorită scăderii dramatice a prețurilor la produsele agricole, pe fondul existenței unui număr foarte mare de mici proprietari agricoli debitori, ceea ce a creat o stare tot mai încordată la sate. Perspectiva prelungirii în timp a stării de tensiune și amplificării acesteia în lumea rurală, a obligat guvernele timpului să găsească o soluție practică la problema datoriilor agricole, „care să rezolve o acută problemă socială, fără a încălca principiile constituționale”.⁸ Legislația adoptată în anii 1931-1934 a permis intervenția energetică a statului pentru reglementarea raporturilor dintre debitori și creditori. Legiuitorul a suspendat vânzările silite, a redus substanțial debitele și le-a eșalonat pe termen lung, contribuind la ameliorarea situației economice a țăranilor și preîntâmpinând, în acest mod, declanșarea unor dezechilibre cu grave consecințe pentru întreaga viață economică, politică și socială a țării. După criză, valoarea producției agricole a crescut constant, de la 40.934 milioane lei în 1934 la 71.713 milioane lei în

⁶ Dimitrie Gusti, *Enciclopedia României*, vol. IV, Imprimeria Națională, București, 1943, p. 964.

⁷ Ion Agrigoroaiei, Gavriil Preda, Gheorghe Calcan, *op. cit.*, pp. 14-15.

⁸ ****Parlamentul și Apărarea națională*, vol. II, Editura Militară, București, 1994.

anul 1938.⁹ Producția de cereale a atins, în intervalul 1935-1938, media de 114.091.000 chintale, fiind cea mai mare din perioada interbelică. Revirimentul agriculturii s-a datorat atenției acordate de stat acestei ramuri economice, legislației adoptate și, nu în ultimul rând, îmbunătățirii ritmului de înzestrare cu mașini și utilaje agricole moderne.

O caracteristică importantă a perioadei interbelice a reprezentat-o creșterea rolului industriei în ansamblul economiei naționale, România transformându-se, astfel, dintr-o țară „eminamente agrară” într-una cu structură agrar-industrială. Esența operei de industrializare a României, din perioada interbelică, a fost sintetic exprimată prin înfăptuirea politicii liberale „prin noi înșine”, proces de consolidare a pozițiilor economice ale burgheziei naționale. Această formulă liberală nu a exclus participarea capitalului străin, dar ea trebuia să fie subordonată intereselor capitalului național. O serie de legi au pus în practică politica „prin noi înșine”, dintre care Legea privind comercializarea și controlul întreprinderilor economice ale statului, Legea energiei și, mai ales, Legea minelor, fiind cele mai semnificative. Ponderea producției industriale la realizarea venitului național a crescut de la 90.026 milioane lei în anul 1926 la 104.206 milioane lei în anul 1929.¹⁰ Pentru intervalul 1924-1929, se pot menționa, între realizările de marcă ale industriei românești, construcția întreprinderilor industriale IAR Brașov, Astra Arad, S.E.T. București, precum și avântul industriei petroliere.

Linia ascendentă pe care se angajase industria românească a fost întreruptă de criza economică din anii 1929-1933. Valoarea producției industriale a scăzut cu 57,7% în anul 1932 față de anul 1929. Numărul întreprinderilor de exploatare a cărbunelui a scăzut de la 62 în 1927 la 33 în anul 1933.¹¹ Valoarea producției de oțel a înregistrat o reducere de la 8.443.982.000 lei în 1929 la 4.327.347.000 lei în anul 1932.¹² În industria petrolului, producția a crescut constant de la 4.836.974 tone în anul 1929, la 7.376.604 tone în anul 1933, dar valoarea acesteia a scăzut în același interval de la 7.441.204.200 lei la 3.197.329.700 lei, adică mai mult de jumătate.¹³

⁹ Dimitrie Gusti, *Enciclopedia României*, vol. III, Imprimeria Națională, București, 1938, p. 1084.

¹⁰ Dumitru Șandru, *Satul românesc între anii 1918 și 1944*, Editura Cronica, Iași, 1996, p. 60.

¹¹ Dimitrie Gusti, *Enciclopedia României*, vol. III, *op. cit.*, pp. 689-692.

¹² Ion Agrigoroaiei, Gavriil Preda, Gheorghe Calcan, *op. cit.*, p. 14.

¹³ Gheorghe Iacob, *Economia României (1859-1939): fapte, legi, idei*, Editura Fundației „Axis”, Iași, 1996, p. 65.

Scăderea valorii producției „industrii mari transformatoare” în intervalul 1928-1932 cu 28,5 miliarde lei „dă măsura consecințelor crizei în acest sector al economiei naționale”.¹⁴ Anul 1933 a marcat atenuarea crizei economice și relansarea avântului economic, continuându-se politica de încurajare a industriei naționale. Semnificativ este faptul că, în intervalul 1933-1938, capitalul român a reușit să depășească capitalul străin în economia României, cota de participare a capitalului străin scăzând de la 64,4% în anul 1929, la 37,9% în anul 1938.¹⁵

Considerăm această evoluție un proces economic pozitiv, care a dus la o mai bună destindere în folos național a resurselor și forței de muncă din economia României. Capitalul străin a continuat să aibă o poziție dominantă în industria petrolieră din România, domeniu economic în care ponderea capitalului românesc atinsese doar 26,16% în anul 1938.¹⁶

În anul 1938, venitul național pe cap de locuitor era, în România, de 110 dolari, superior celui din Turcia (62 dolari), Grecia (76 dolari), Portugalia (81 dolari), Bulgaria (89 dolari), Polonia (94 dolari), Iugoslavia (106 dolari), Ungaria (108 dolari), dar inferior celui din Franța (246 dolari), Marea Britanie (490 dolari) și SUA (512 dolari).

Firește că evoluția societății românești interbelice a fost dominată de intense eforturi pentru consolidarea și modernizarea României întregite, proces complex și dificil, cu rezultate inegale, în unele direcții realizările fiind remarcabile, în altele progresul fiind mai lent. Aceasta a fost posibilă deoarece Marea Unire din anul 1918 a deschis perspectiva unor importante reforme democratice, care au evidențiat importanța partidelor politice, rolul lor în elaborarea programelor, formularea opțiunilor strategice și indicarea soluțiilor tehnice în cadrul unor concepții de ansamblu privind progresul general al societății. Confruntările politice au urmărit, în principal, căile și formele de organizare a țării, de împlinire a unor deziderate naționale, economice, sociale, politice și culturale, pentru că partidele politice au îndeplinit și funcții care nu erau numai electorale.¹⁷

---

¹⁴ Dimitrie Gusti, *Enciclopedia României*, vol. III., *op. cit.*, p. 1094.

¹⁵ Ion Agrigoroaiei, Gavriil Preda, Gheorghe Calcan, *op. cit.*, p. 24.

¹⁶ Constanța Platon, Adrian Platon, *Capitalul străin în societățile anonime din România în perioada interbelică*, București, 1918, p. 54.

¹⁷ Ion Alexandrescu, Ion Bulei, Ion Mamina, Ioan Scurtu, *Enciclopedia partidelor politice din România (1862-1994)*, Editura Mediaprint, București, 1995, p. 10.

Un corolar al reformelor care au avut loc în viața politică după înfăptuirea Unirii l-a reprezentat adoptarea noii Constituții, de către Camera Deputaților, la 26 martie 1923. Constituția a legiferat caracterul național și unitar, indivizibil și independent al statului român, a stabilit normele sale de organizare, consacrand regimul democratic și acordând noi drepturi și libertăți cetățenești, inclusiv pentru minoritățile naționale. Legea fundamentală a statului român întregit în hotarele sale istorice consfințează existența monarhiei constituționale și principiul separației puterilor în stat - cheazășia realizării unei democrații reale.

Modificarea articolelor 57 și 67 din Constituția din 1866 și elaborarea unei noi legi electorale prin care s-a desființat votul cenșitar, a asigurat o largă participare a maselor la viața politică a țării și, implicit, o democratizare a vieții politice. Astfel, dacă în sistemul electoral bazat pe cens, stabilit după criteriile pregătirii profesionale și științei de carte, numărul cetățenilor cu drept de vot era de câteva zeci de mii, după reforma electorală, numărul acestora a crescut la peste 4 milioane. Introducerea votului universal, în anul 1918, a avut ca rezultat nu numai antrenarea cetățenilor în viața politică activă, ci a determinat, așa cum, de altfel, era și normal, diversificarea opțiunilor lor politice. Pluralismul politic era în acord cu spiritul democratic al românilor și nu doar un imperativ al epocii, el era validat de o experiență deja trecută prin filtrul național și, ca atare, deosebit de valoroasă. Multitudinea de partide și formațiuni politice din anii interbelici, inclusiv ale minorităților naționale, cu programe, ideologii și structuri foarte variate, paleta largă a opțiunilor - de la extrema stângă la extrema dreaptă - intensă trăire politică, constituie o mărturie a multiplelor drepturi oferite de democrația românească. Partidele au fost instituții indispensabile în opera de guvernare a statului român și au exprimat voința poporului român, de conducere și organizare a societății¹⁸. Totodată, partidele politice au fost școli de gândire și centre de reflecție care au formulat doctrine și ideologii și au asigurat educația politică a cetățenilor. Nu au lipsit nici problematici minore vizând interesele unor grupuri restrânse, mai ales în plan etnic, după cum nu au lipsit nici organizații politice care au slujit interesele altor state. Existența lor a demonstrat, o dată în plus, democratismul sistemului politic românesc interbelic.

¹⁸ *** *Apărarea națională și Parlamentul României*, vol. II, Editura Militară, București, 1994, p. 11.

În pofida existenței a zeci de partide și organizații politice, viața politică românească interbelică a fost dominată de două mari partide: Partidul Național Liberal și Partidul Național Țărănesc.

Dintre toate partidele României moderne, Partidul Național Liberal a avut activitatea politică și legislativă cea mai bogată și s-a aflat cel mai mult timp la guvernarea țării. Partidul Național Liberal a urmărit constant ridicarea economică a țării, prin crearea unei puternice burghezii naționale, obiective care au fost, în mare măsură, în acord cu opțiunile întregii societăți. În primul deceniu postbelic, Partidul Național Liberal a contribuit hotărâtor la crearea cadrului legal de desfășurare a vieții economice și politice a României întregite, prin adoptarea unor legi decisive pentru unificarea și consolidarea noului cadru statal național, precum: recunoașterea actelor de unire din anul 1918, reforma agrară (decembrie 1918), Constituția (martie 1923), Legea minelor (1924), Legea privind organizarea administrativă (1925), Legea electorală (1926). După criza din anii 1929-1933, Partidul Național Liberal a revenit la putere și a contribuit la întărirea economică a țării, adoptând Legea conversiunii datoriilor agricole (1934) și o serie de legi de dezvoltare accelerată a industriei. A avut un rol important în realizarea sistemului de alianțe regionale care s-a aflat la baza politicii externe interbelice și a avut o atitudine intransigentă față de Garda de Fier.¹⁹

Partidul Național Țărănesc a pus accent pe următoarele teme de interes național: revizuirea Constituției, necesitatea garantării drepturilor și libertăților cetățenești prevăzute de legile în vigoare, responsabilitatea ministerială, reforma administrativă a autonomiei locale, scoaterea justiției de sub influența factorilor politici, dezvoltarea cooperăției, organizarea producției agricole, încurajarea „industriei țărănești”, „politica porților deschise” față de capitalul străin, stabilizarea monetară etc.

Caracteristica dominantă a societății românești interbelice a fost emanciparea acesteia, în ansamblu. Progresele incontestabile din economie, democratizarea țării, îmbunătățirea condiției cetățeanului obișnuit, în plan material și spiritual, performanțele vieții culturale și științifice, politica externă de prietenie și cooperare cu statele lumii, au transformat societatea românească într-un partener real al valorilor universale.

¹⁹ Ion Alexandrescu, Ion Bulei, Ion Mamina, Ioan Scurtu, *op. cit.*, pp. 67-75.

Trăsăturile esențiale ale statului român cu regim politic burghezo-democrat au rămas, astfel, nealterate până în septembrie 1940. În cei 22 de ani de existență ai României Mari, s-au succedat 29 de guverne și 20 de prim-miniștri. Au condus mai multe guverne (3), Al. Vaida-Voevod (2), Iuliu Maniu (3), G. G. Mironescu (2), Gh. Tătărăscu (2). Numai două guverne, ambele liberale, au funcționat pe întreaga durată a unei legislaturi: cel din 1922-1926, condus de Brătianu și cel din 1934-1937, condus de Gheorghe Tătărăscu. Așa încât la diferența de 14 ani revin 27 de guverne, deci cam câte două pe an. Durata vieții unor guverne a fost mult mai scurtă. Recordul în acest sens îl deține guvernul liberal condus de dr. C. Angelescu (30 decembrie 1933 ianuarie 1934), urmat în ordine crescătoare de guvernul G. G. Mironescu (7-13 iunie 1930), Gh. Argeșanu (22-28 septembrie 1939), Barbu Știrbei (4-22 iunie 1927) ș. a. Șefii unora dintre aceste guverne efemere au fost fie militari (C. Coandă, A. Văitoianu, Gh. Argeșanu), fie personalități neutre (B. Știrbei) care nu au lăsat studii sau discursuri politice concludente pentru reconstituirea cât mai fidelă a etapei sus-menționate.

În general, guvernele care s-au succedat la conducerea statului, au apelat la noile forțe interne, oferite de statul întregit, asigurându-se dezvoltarea într-un ritm mult mai rapid decât înainte de război, atât pe ansamblul țării, cât și la nivelul fiecărei provincii și au promovat o politică de apărare a independenței și integrității teritoriale.²⁰

Regimul instaurat de Carol al II-lea, la 10 februarie 1938, a fost un regim monarhic autoritar, având caracteristicile esențiale ale unei dictaturi regale. Noua Constituție, aprobată prin plebiscitul din 24 februarie 1938, a înlăturat vechiul regim politic parlamentar, a schimbat radical principiile care erau puse la baza guvernării țării, a concentrat în mâinile suveranului toate puterile din Stat. Au fost desființate partidele politice, s-a introdus cenzura, a fost anulat dreptul la libera exprimare, au fost desființate sindicatele - care numărau, în anul 1938, peste 80.000 membri - și înlocuite cu breslele, ale căror atribuții au fost drastic reduse. Prin Decretul Regal nr. 4.321 din 15 decembrie 1938 s-a înființat Frontul Renașterii Naționale, partid unic care anula orice speranță de reinstaurare a pluralismului politic. În aceeași lună, la 3 decembrie 1938, s-a format Straja Țării, organizație de tineret orientată spre adularea instituției monarhice, iar în

²⁰ Ion Alexandrescu, Ion Bulei, Ion Mamina, Ioan Scurtu, *op. cit.*, pp. 93-99.

anul 1940, s-au constituit, pentru tineri, sub egida Ministerului Muncii - așezămintele „Muncă și voie bună”, care promovau atașamentul față de regimul personal al regelui.²¹

Cu toate aceste limite și inconveniente, deși avea largi prerogative constituționale asumate, regimul monarhic autoritar al regelui Carol al II-lea nu a fost un regim de dictatură fascistă, cum eronat l-a apreciat o parte a istoriografiei străine. Nu putem nega faptul că, în vara anului 1940, regele a pornit pe calea colaborării cu organizația fascistă Garda de Fier, în speranța că va obține bunăvoința Germaniei, dar nu a reușit în acțiunea sa.

Frontul Renașterii Naționale – „Partidul Națiunii” (cum s-a numit din vara anului 1940), o creație a regelui Carol al II-lea - etichetat și ca „partid pseudofascist”, a fost „un conglomerat de grupări, curente și tendințe” care a reunit oameni politici din toate partidele. Majoritatea politicianilor au aderat din oportunism la partidul unic al regelui, dar a existat și o aderență reală, a majorității populației, având drept cauză sentimentele patriotice de rezistență în fața pericolelor externe. Partidul Frontul Renașterii Naționale rămâne ca un partid de referință în evoluția societății românești contemporane nu pentru puterea sau realizările sale, ci pentru că este legat de existența „unui regim de dictatură [...] aflat în fruntea țării în momentul marilor pierderi teritoriale din 1940, astfel încât pierderile respective i se pot imputa lui”.²²

Ca și în celelalte state europene, în România au existat partide extremiste, de nuanță totalitară - comunist și fascist - dar ele au avut o slabă influență în rândul cetățenilor. Viața politică a fost dominată de cele două partide istorice, Partidul Național Liberal și Partidul Național Țărănesc. În țara noastră, nu au existat partide românești regionale, iar partidele minorităților naționale - maghiar, german, evreiesc etc. - recunoșteau, prin statutul lor, statul național unitar român.

În perioada interbelică, fascismul - care a acaparat puterea într-o serie de state europene - nu a reușit să devină, în România, o forță politică capabilă să influențeze activitatea internă și internațională a statului, astfel încât este lipsită de orice teme, ba chiar tendențioasă aprecierea făcută de anumiți istorici străini, conform căreia România ar fi fost un „stat fascist”.

²¹ Petre Țurlea, *Partidul unui rege. Frontul Renașterii Naționale*, Editura Enciclopedică, București, 2006, p. 18 și urm.

²² *Ibidem*, pp. 294-295.